

De ene politiek-bestuurlijke crisis is de andere niet

Een onderzoek naar oorzaken, gevolgen van en oplossingsrichtingen voor politiek-
bestuurlijke crises in Nederlandse gemeenten

Eindrapport

1 april 2015

dr. Laurens de Graaf

Tilburgse School voor Politiek en Bestuur

DEMOS: Centrum voor Beter Bestuur en Burgerparticipatie

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Typen en oorzaken van politiek-bestuurlijke crises	7
3. Gevolgen van politiek-bestuurlijke crises	11
4. Oplossingen van politiek-bestuurlijke crises	13
5. Conclusie	19
Geraadpleegde bronnen	21
Bijlage: vragenlijst	23

1. Inleiding

Inleiding

Vroegtijdig vertrekkende wethouders, burgemeesters of raadsleden die de integriteit schenden.... Dit zijn slechts enkele voorbeelden waardoor de politiek-bestuurlijke verhoudingen op scherp gezet (kunnen) worden in een gemeente. Uit dit onderzoek komt naar voren dat hoewel de politieke verhoudingen op scherp staan in dergelijk gevallen dit niet altijd als politiek-bestuurlijke crisis wordt ervaren. Daarnaast geldt dat de ene politiek-bestuurlijke crisis de andere niet is. Om maar te zwijgen over de gevolgen (en oplossingen) die dergelijke crises teweeg brengen.

In december 2014 heeft Raadslid.Nu de Tilburgse School voor Politiek en Bestuur (TSPB) van Tilburg University gevraagd onderzoek te doen naar dit fenomeen: politiek-bestuurlijke crises in Nederlandse gemeenten. Het onderzoek heeft betrekking op de periode 2012 tot en met 2014. Vanuit Raadslid.Nu maakt dit onderzoek onderdeel uit van het programma 'Het aanzien van de Raad'. Dit onderzoek moet daarmee met name voor raadsleden, maar ook andere lokaal politieke actoren inzicht geven in het type, de oorzaken, gevolgen en mogelijke oplossingsrichtingen van dit soort crises. Raadslid.Nu wil daarom met dit onderzoek een bijdrage leveren aan het debat over het aanzien van de raad, de legitimatie van de lokale democratie en de bestuurlijke verantwoordelijkheid van de raad. Doel van het onderzoek voor Raadslid.Nu is onder meer om nieuwe inzichten te kunnen bieden aan de gemeenteraad om beter om te gaan met crisissituaties en onderliggende beeldbepalende elementen als vertrouwen, integriteit, rolzuiverheid en aanzien van de raad als hoogste bestuursorgaan.

Probleemstelling

De gemeenteraad heeft als hoogste lokale bestuursorgaan een belangrijke rol in de benoeming van het college van burgemeester en wethouders. Die verantwoordelijkheid houdt impliciet ook in dat als het kan een keuze wordt gemaakt voor een college dat de gehele rit uitzit. Verwacht mag worden dat van de in 2014 benoemde colleges het merendeel de rit uitzit en de raad dus de goede keuze heeft gemaakt. Voor een fors aantal colleges zal dat echter niet het geval zijn, door bijvoorbeeld een wethouderscrisis, een coalitiecrisis of door een collegecrisis. De voor de hand liggende oplossing is dat er een nieuw college of een nieuwe wethouder in dat soort crisissituaties wordt benoemd. In dit onderzoek wordt daar zoveel mogelijk aan tegemoet gekomen. Onder een politiek-bestuurlijke crisis verstaan we in dit onderzoek: een situatie in een Nederlandse gemeente die van kortere dan wel langere duur is en die vanwege te weinig politiek of bestuurlijk vertrouwen, disfunctioneren, (vermeende) integriteitsschendingen of een escalerend persoonlijk dan wel politiek-bestuurlijk conflict ertoe leidt dat een persoon die een bestuurlijk ambt of politieke functie bekleedt aftreedt vanwege

(politieke) druk of daardoor zelf opstapt. Dit onderzoek richt zich daarmee dus met name op spanningen rondom het gepercipieerde (dis)functioneren van mensen in een politiek-bestuurlijke context (vgl Korsten en Schoenmaker, 2011). De vraag is of de gemeenteraad alle instrumenten voor handen heeft om politiek-bestuurlijke crises - die in het algemeen niet bijdragen aan een positief imago, bijvoorbeeld door tumult over (het effect van) wachtgeldregelingen van opgestapte en vertrokken wethouders - op te lossen. Raadslid.Nu wil met dit onderzoek daarom met name gemeenteraden faciliteren en ondersteunen met praktische aanbevelingen en adviezen.

De kernvragen die in dit onderzoek centraal staan, luiden:

1. Hoe kunnen gemeenteraden, vanuit hun verantwoordelijkheid als hoogste bestuursorgaan, er voor zorgen dat in het geval van een politiek-bestuurlijke crisis een goede oplossing wordt gevonden?
2. Zijn alle middelen die daarvoor nodig zijn voorradig?
3. Zijn er andere middelen of instrumenten nodig om deze bestuurlijk verantwoordelijke rol goed in te vullen? Is het bijvoorbeeld nodig dat de raad terug naar de kiezer kan?

Hoewel deze vragen vooral gericht zijn op de gemeenteraad en het college, achten wij het van belang om ook andere actoren uit het lokale bestuur te bevragen, omdat zij vanuit hun rol relevante informatie en ervaring hebben met dergelijke crisissituaties. Het doel van dit onderzoek is dus in kaart brengen hoe raadsleden, raadsgriffiers, (waarnemend) burgemeesters, wethouders en gemeentesecretarissen kijken naar en omgaan met politiek-bestuurlijke crisissituaties. Daardoor hopen we met dit onderzoek dus te achterhalen of het bestaande instrumentarium (mediation, lijmen, vervangen, opnieuw formeren, etc.) voor het oplossen van politiek-bestuurlijke crises voldoende is, of dat er meer nodig is om crises te beperken dan wel sneller aan te pakken of met meer vertrouwen en legitimiteit op te lossen.

Aanpak en verantwoording

Gezien de aard van de kernvragen is er gekozen voor een overwegend kwantitatief onderzoeksdesign. Er is een vragenlijst uitgezet onder 3121 raadsleden, raadsgriffiers, (waarnemend) burgemeesters, wethouders en gemeentesecretarissen die in de periode 2012 – 2014 actief waren in een bestuurlijke rol. Om kostentechnische redenen en om lokale politiek-bestuurlijke actoren niet nodeloos te bevragen, hebben we er voor gekozen om niet alle Nederlandse gemeenten te benaderen, maar gemeenten te selecteren waarvan we op voorhand wisten dat er in de periode 2012 – 2014 tenminste een wethouder vroegtijdig (noodgedwongen of vrijwillig) is vertrokken. Dit betekent dat we hebben gewerkt met een veronderstelling. Als er in een gemeenten in de periode 2012-2014 immers een wethouder vroegtijdig is vertrokken, dan is het vrij waarschijnlijk dat hieraan voorafgaand (of ten gevolge van dit vroegtijdige vertrek) een politiek-bestuurlijke crisis heeft plaatsgevonden. Om tot een selectie van gemeenten te komen, hebben we dankbaar gebruik kunnen maken van de

database van Henk Bouwmans (van Raadslid.Nu) die sinds 2012 systematisch bijhoudt over het ten val komen van wethouders en waarover is gepubliceerd in VNG Magazine (4 januari 2013 en 10 januari 2014) en Binnenlands Bestuur (19 januari 2015). Voor dit onderzoek leverde dit een lijst van 115 gemeenten op, waarvan dus alle raadsleden, wethouders, (waarnemend) burgemeesters, gemeentesecretarissen en raadsgriffiers zijn benaderd om de vragenlijst in te vullen. We zijn ons ervan bewust dat er in maart 2014 gemeenteraadsverkiezingen hebben plaatsgevonden. Respondenten die voor de raadsverkiezingen van maart 2014 politiek actief waren en erna niet meer, hebben we niet kunnen meenemen in dit onderzoek om de praktische reden dat we hiervan geen e-mailadressen hebben achterhaald. In totaal zijn 3121 respondenten benaderd en heeft 20,3 % (N=634) de vragenlijst ingevuld. Voor een dergelijk grootschalig onderzoek is dit percentage een behoorlijke respons.

Deze vragenlijst is na samenspraak met Raadslid.Nu opgesteld door de onderzoeker en is meerdere keren ter toetsing voorgelegd aan collega onderzoekers van de Tilburgse School voor Politiek en Bestuur. De eerste versie van de vragenlijst is tevens getest onder enkele andere collega's van de TSPB. Nadat de vragenlijst definitief was, is onderzoeksbureau Overheid in Nederland / Toponderzoek aan de slag gegaan om de vragenlijst uit te zetten onder de 3121 geselecteerde respondenten. De vragenlijst is 'webbased' aangeboden en heeft van dinsdag 20 januari 2015 tot en met vrijdag 6 februari 2015 opengestaan. Op dinsdag 27 januari 2015 zijn respondenten die nog niet hadden gereageerd, herinnerd aan het invullen van de vragenlijst om hiermee de respons te stimuleren. De vragenlijst kende de volgende opbouw:

- type crisis;
- oorzaken en gevolgen van de crisis;
- de effectiviteit van de gekozen oplossing;
- de tevredenheid over het huidige instrumentarium en
- de wensen over eventueel nieuw instrumentarium (met een speciale focus op nieuw instrumentarium voor raadsleden).

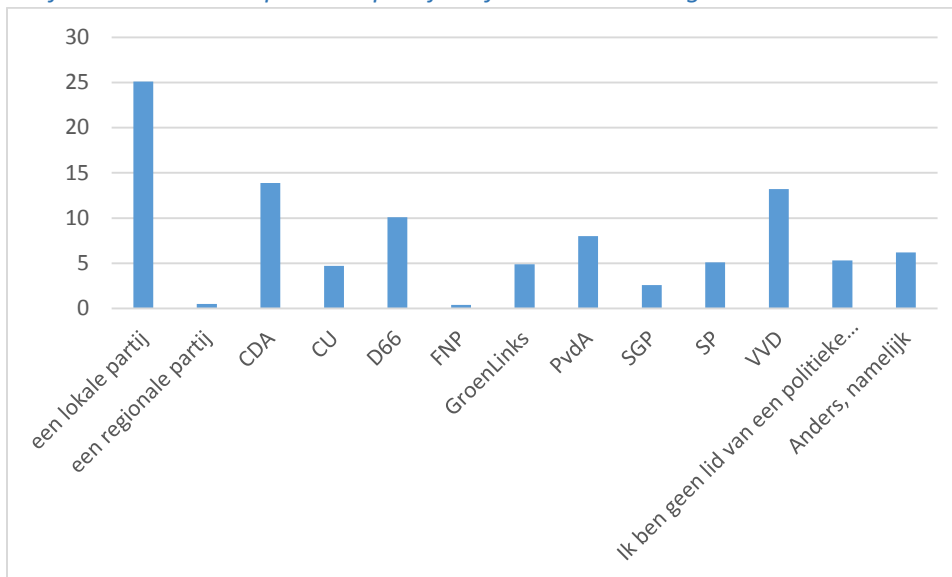
De verkregen data zijn statistisch geanalyseerd met SPSS (met name descriptieve statistiek en enige inductieve statistiek). De concept analyse is tussentijds besproken met mr. Henk Bouwmans MPM, directeur van Raadslid.Nu en dr. Julien van Ostaijen van de TSPB. Eveneens heeft de onderzoeker op maandag 16 maart 2015 dr. Milo Schoenmakers geïnterviewd, die in 2012 gepromoveerd is op gemeenten waar veel 'bestuurlijk gedonder' is. Schoenmaker is momenteel burgemeester van Gouda en lid van de Raad voor het Openbaar Bestuur. Dit expertinterview was vooral bedoeld om de conceptanalyse te bespreken en te valideren. Van zowel de statistische analyse als de meer beschouwende kwalitatieve analyse (het expert interview) wordt in dit rapport verslag gedaan. De resultaten in dit rapport worden voor de toegankelijkheid ervan zo beknopt mogelijk weergegeven.

2. Typen en oorzaken van politiek-bestuurlijke crises

Voordat we in hoofdstuk 3 overgaan tot de analyse van de typen en achterliggende oorzaken van politiek-bestuurlijke crises in Nederlandse gemeenten in de periode 2012 – 2014, presenteren we hieronder eerst enkele algemene kenmerken van de geënquêteerden. De vraag die hier centraal staat is dan ook: wat zijn de algemene kenmerken van de geënquêteerden?

Onder de geënquêteerden is 72 % man en is 28 % vrouw. Ruim 60 % van de geënquêteerden was ten tijde van de ‘crisis’ raadslid, 13 % was wethouder, 8 % raadsgriffier, 3 % burgemeester en 16 % viel in de categorie overig (bijvoorbeeld gemeentesecretarissen, en enkele waarnemend burgemeesters). Geënquêteerden waren afkomstig uit 115 gemeenten, waarvan de kleinste 4.721 inwoners had en grootste 221.402 inwoners. Geënquêteerden waren gemiddeld 8,4 jaar actief in het lokaal bestuur of in de lokale politiek. Van hen was 25 % lid van een lokale partij, 14 % was lid van het CDA, 13 % van de VVD, 10 % van D66, 8 % van PvdA, 5 % van de SP, GroenLinks en CU ieder 5 %, SGP ruim 2 % (zie grafiek 1). Deze verdeling over politieke partijen van de geënquêteerden laat een vergelijkbaar patroon zien met de procentuele zetelverdeling bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 (zie o.a. Staat van Bestuur, 2014:194).

Grafiek 1: voor welke politieke partij heeft u zich lokaal ingezet?

Ruim 68 % van de geënquêteerden geeft aan dat de politiek-bestuurlijke verhoudingen onder druk zijn komen te staan in de periode 2012 tot en met 2014. Hiervan geeft (ook weer) 68 % aan dit te zien als politiek-bestuurlijke crisis. Kortom, 46 % van alle geënquêteerden geeft aan

dat er in zijn of haar gemeente de afgelopen drie jaar sprake is geweest van een politiek-bestuurlijke crisis. Het hangt er dus vanaf wat wordt verstaan onder een politiek-bestuurlijke crisis en welke perceptie hierover bestaat. Wat door de een als politiek-bestuurlijke crisis wordt ervaren, hoeft niet per definitie voor de ander ook zo te zijn. Kortom, daarmee komt de gehanteerde werkdefinitie ook in een ander daglicht te staan. In feite gaat het in dit onderzoek om politiek-bestuurlijke crises die geënquêteerden als zodanig opvatten. Dat kan dus bijvoorbeeld betekenen dat een raadslid zo'n crisis anders opvat als een betrokken wethouder en vice versa. Aan de groep geënquêteerden (de eerder genoemde 46 %) die hebben aangegeven dat er in hun beleving sprake is (geweest) van een politiek-bestuurlijke crisis in hun gemeente, zijn de vragen over oorzaken, gevolgen en oplossingen voor de politiek-bestuurlijke crisis voorgelegd.

Typen

In de periode 2012-2014 zijn er verschillende crises geweest in de onderzochte gemeenten. Uit de reacties op de open vragen binnen de vragenlijst beschrijven geënquêteerden de verschillende type crises die binnen hun gemeente is ontstaan. De meeste crises binnen gemeenten hebben ten eerste te maken met de afname of het opzeggen van *vertrouwen* in een coalitiepartij of in de coalitie in zijn geheel. Geënquêteerden geven aan dat de vertrouwenscrises van de afgelopen periode verschillende oorzaken hebben:¹

- A. *Integriteit*: bij integriteitskwesties wijzen geënquêteerden bijvoorbeeld op zaken als vriendjespolitiek, declaratiegedrag, dubbele rollen als bestuurder en bedrijfseigenaar binnen dezelfde gemeente en het verzwijgen van gevoelige informatie.
- B. *Onderlinge strijd*: vertrouwenscrises als gevolg van *onderlinge strijd* komen voort uit gespannen verstandhouding binnen het college door verschil van inzicht, onrust binnen de raad, persoonlijke vetes, verschillende mensbeelden, een coalitie-tegen-oppositie-cultuur en strijd als gevolg van een college met meerdere partijen die elk een verschillende mening hebben en waarvan het meningsverschil tot afbreuk in het onderlinge vertrouwen of tot wantrouwen leidt.
- C. Ook het *slecht functioneren van bestuurders* wordt als oorzaak aangewezen voor een vertrouwenscrisis binnen de gemeente. Zo zijn er vertrouwenscrises binnen gemeenten ontstaan als gevolg van communicatief onhandig optreden door de wethouder, het lekken van informatie naar externen of het verkeerd voorlichten of achterhouden van essentiële informatie voor de gemeenteraad, een gebrek aan zelf reflecterend vermogen en als gevolg van een gebrek aan kennis en ervaring met en over voorgaande ontwikkelingen.

¹ Als we het onderscheid dat na empirische analyse door de geënquêteerden wordt gegeven meer theoretisch zouden beschouwen, laten de oorzaken onderling nog wel enige overlap zien. Dit geldt met name voor de categorieën 'slecht functioneren van bestuurders' en 'integriteit'.

Een tweede type crisis zouden we personele of positionele crisis kunnen noemen. De crisis heeft dan vooral te maken met het aftreden van bestuurders of een verandering binnen het college van Burgemeester en Wethouders. Voorbeelden hiervan zijn dat een zittende wethouder of burgemeester een nieuwe baan elders heeft aanvaard bijvoorbeeld als waarnemer in een andere gemeente. Een andere oorzaak voor personele wisselingen binnen het college is het verlies van de meerderheid binnen de gemeenteraad en veranderende inzichten met betrekking tot een besluit door een coalitiepartij.

Tot slot noemen de geënquêteerden ook (bestuurs)culturele crises. De bredere bestuurscultuur binnen het gemeentelijk apparaat (dus bredere dan een coalitie-tegen-oppositie-cultuur zoals hierboven genoemd onder B) of soms ook de bredere lokale cultuur dragen dan bij aan het veroorzaken van een crisis, bijvoorbeeld als gevolg van een debat op personen in plaats van inhoud, ons-kent-ons cultuur, schaalvergroting van gemeenten en profileringsdrang door bestuurders.

Het type crisis dat door de geënquêteerden wordt aangegeven hangt nauw samen met de oorzaken die aan de betreffende crisis ten grondslag liggen. Aanvullend op de al reeds genoemde typen crisis geeft een klein deel van de geënquêteerden nog een aantal aanvullende oorzaken in de toelichting op de gesloten vragen. Zo wordt er gewezen op een crisis als gevolg van een slechte verstandhouding tussen ambtenaren en wethouders, het gemakkelijk wisselen van een standpunt door een coalitiepartij, demografische ontwikkelingen (zoals vergrijzing) binnen de gemeente, het buiten sluiten van de grootste partij van de gemeente in de coalitie, een onderzoek naar bestuurders door het Openbaar Ministerie en een op sensatie gerichte media. Deze crises zijn dermate veelvormig dat we ze typeren als overige crisis.

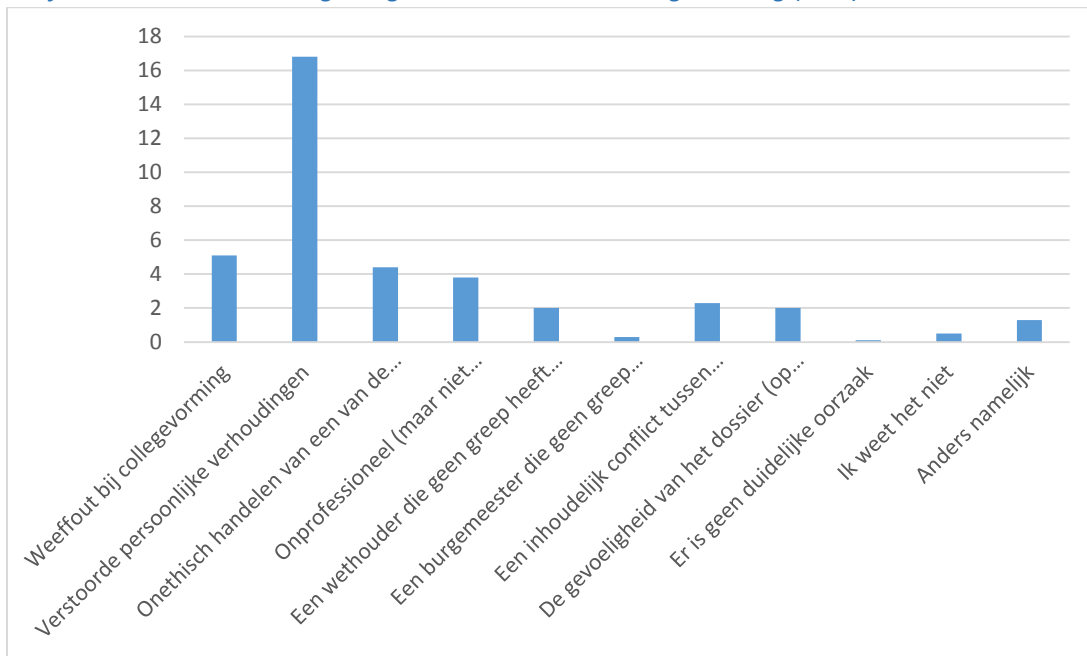
Wat verder opvallend is, is dat 44 % van de geënquêteerden aangeeft de crisis te hebben zien aankomen tijdens de collegevorming. Als we deze analyse alleen voor raadsleden uitvoeren zien we een vergelijkbaar percentage, namelijk 48 %. Van alle geënquêteerden geeft 45 % (en in het bijzonder 44 % van de raadsleden) overigens aan dat hiervoor juist geen signalen waren tijdens de collegevorming. Blijkbaar zijn er lokale bestuurders en politici die zo'n crisis al aan zien komen, terwijl anderen er door overvallen lijken te worden. Ruim 50 % van de geënquêteerden (en in het bijzonder 44 % van de raadsleden) geeft aan dat de betreffende politiek-bestuurlijke crisis bij de collegevorming niet voorkomen had kunnen worden. Overigens geeft 33 % (en in het bijzonder 40 % van de raadsleden) aan dat de crisis bij de collegevorming wel voorkomen had kunnen worden.

Oorzaken

Grafiek 2 laat zien welke oorzaken er aan de crisis ten grondslag liggen. De grafiek geeft een gevarieerd beeld aan oorzaken weer, maar er is een opvallende uitschieter. Van de respondenten noemen 16,8 % 'verstoorde persoonlijke verhoudingen tussen twee of meer betrokkenen' als oorzaak die aan de crisis ten grondslag ligt. Ook wordt door 5,1 % van de

geënquêteerden aangegeven dat de crisis een gevolg is van een weeffout bij de collegevorming. De crisis is volgens 4,4 % ontstaan door onethisch handelen van tenminste één van de betrokkenen en 3,8 % zegt dat het komt door onprofessioneel (maar niet onethisch) handelen van tenminste één van de betrokkenen. Het is goed om de verschillende oorzaken van de crisis nog eens in ogenschouw te nemen. Vertrouwensbreuken op basis van problemen met integriteit, onderlinge strijd en slecht functionerende bestuurders zijn niet altijd te voorzien. Maar wetende dat dit belangrijke oorzaken van crises zijn, is er wellicht wel meer preventief tegen op te treden.

Grafiek 2: welke oorzaak ligt volgens u aan de crisis ten grondslag (in %)?

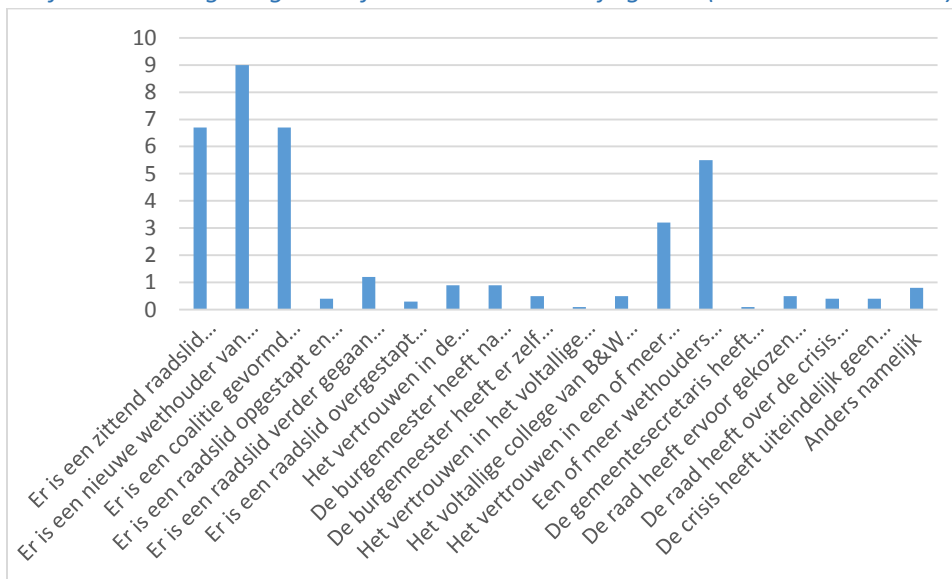

Integriteitstoetsen voor wethouders worden steeds meer vanzelfsprekend, al is er ook kritiek op (zie Boonstra, 2015), maar dan blijft de vraag bestaan: hoe zit dat met het voorkomen van onderlinge strijd en slecht functionerende bestuurders? Wat is daar preventief aan te doen? Een andere suggestie om meer preventief om te gaan met genoemde crises is wellicht een cursus 'van raadslid naar collegelid'. Immers, het is gebleken dat veel wethouders een achtergrond als raadslid hebben (Van Ostaijen, 2014b). Thema's die aan de orde kunnen komen zijn dan bijvoorbeeld, hoe kun/moet je met elkaar samenwerken en wat betekent collegiaal bestuur in theorie en in de praktijk? Een andere suggestie kan zijn een cursus gemeenterecht, waarin uitvoerig wordt ingegaan op situaties wanneer je als wethouder de raad informeert, wanneer stemmen onthouden etc. Dit zijn slechts enkele gedachteoefeningen en is vooral bedoeld om de discussie hierover actiever te gaan voeren.

3. Gevolgen van politiek-bestuurlijke crises

Naast oorzaken hebben politiek-bestuurlijke crises ook gevolgen. Grafiek 3 geeft hier een overzicht van. Opvallende gevolgen die door de geënquêteerden worden genoemd zijn met 9 % 'er is een nieuwe wethouder van buiten aangetrokken'. Van de geënquêteerden geeft 6,7 % aan dat 'een zittend raadslid benoemd is tot nieuwe wethouder'. Een zelfde percentage geldt voor het gevolg dat er 'een nieuwe coalitie is gevormd doordat er een politieke partij uit de oppositie is toegetreden tot de coalitie'. Van de geënquêteerden geeft 5,5 % aan dat 'een of meer wethouders ervoor heeft gekozen om op te stappen' en bij 3,2 % geldt als gevolg dat 'het vertrouwen in een of meer wethouders door de raad is opgezegd.'

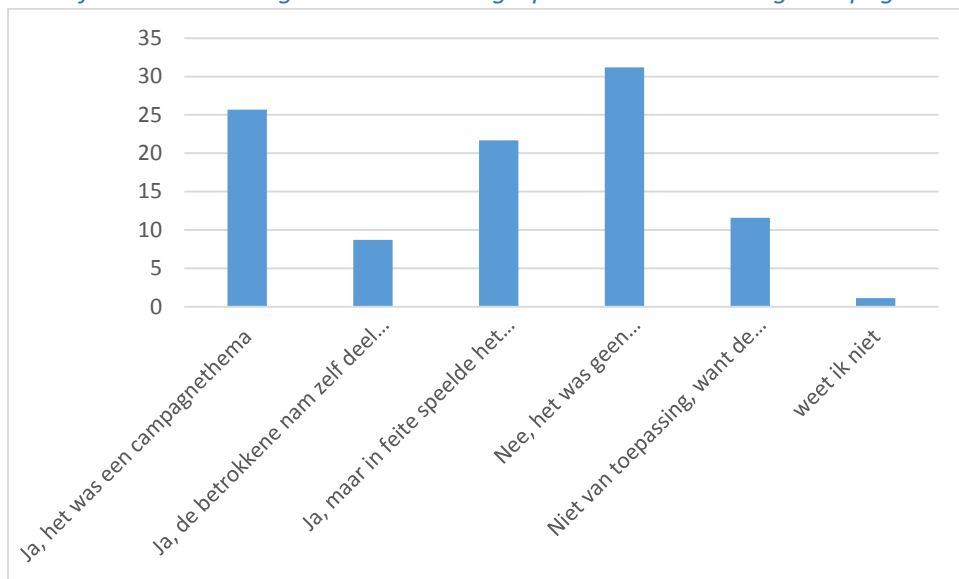
Grafiek 3: welke gevolgen heeft de crisis uiteindelijk gehad (in % van het totaal)?

Opvallend aan deze gevolgen is dat betrokkenen van politieke posities wisselen, elders aan de bak gaan of het voor gezien houden. Een aantal geënquêteerden beschrijft in de categorie 'anders namelijk' vrij specifiek wat de gevolgen van de crisis zoal waren. Zo zijn er meerdere raadsleden opgestapt en vervangen, kwam er een nieuwe coalitie als gevolg van het opstappen of wegsturen van een wethouder, werd er verder bestuurd met een kleinere meerderheid of minderheidscoalitie, kwam er een waarnemend burgemeester, ontstond er wantrouwen of werd er verder niks met de kennis die volgde uit de crisis gedaan. Dergelijke gevolgen met een positioneel karakter zorgen veelal voor de nodige politieke reuring en zwellen daarmee politieke onderhandelingsprocessen aan. Van de geënquêteerden geeft 43 % aan dat er opnieuw is onderhandeld over een coalitieakkoord, terwijl 56 % juist aangeeft dat dit niet is gebeurd. Ook heeft een crisis gevolgen voor de bestuurscultuur. De politiek-bestuurlijke

verhoudingen zijn volgens 39 % van de geënquêteerden verbeterd na de crisis, terwijl 28 % aangeeft dat ze verslechterd zijn. Naar aanleiding van de 39 % dat aangeeft dat de politieke verhoudingen na de crisis zijn verbeterd, zouden we kunnen stellen dat een crisis ook een heilzame werking kan hebben. Van de geënquêteerden schat 28 % in dat de het draagvlak onder de bevolking voor de gekozen oplossing groot was, terwijl 20 % aangeeft dat dit juist klein was. Hoewel de indruk ontstaat dat politiek-bestuurlijke crisis vooral impact hebben binnen de muren van het gemeentehuis, hebben de crises wel degelijk ook een externe werking. De media spelen er vaak op in. Een aanzienlijk deel van de geënquêteerden geeft aan dat de crisis een rol in de verkiezingscampagne heeft gespeeld en een meerderheid meent zelfs dat het de uitslag beïnvloed heeft. Grafiek 4 laat zien in hoeverre de crisis een rol heeft gespeeld in de verkiezingscampagne van maart 2014? Van de geënquêteerden geeft 26 % aan dat de crisis een campagnethema was tijdens de verkiezingscampagne van maart 2014. Van de geënquêteerden geeft 22 % aan dat de crisis in feite slechts een minimale rol speelde. Van de geënquêteerden gaf 31 % aan het geen campagnethema was. Daarbij geeft 55 % van de geënquêteerden aan dat de invloed van de crisis op de uitslag van de verkiezingen groot was.

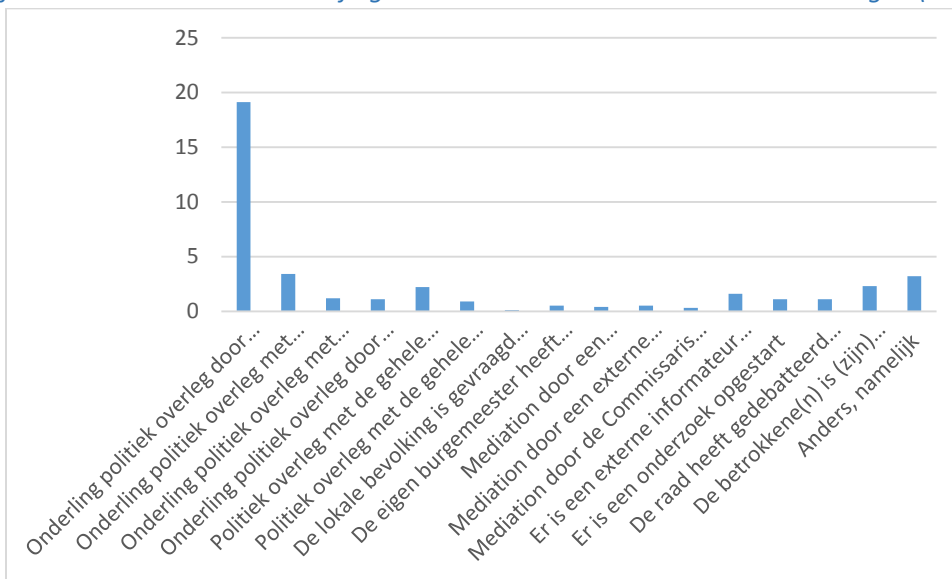
Grafiek 4: Heeft de crisis in uw gemeente een rol gespeeld in de verkiezingscampagne van maart 2014?

4. Oplossingsrichtingen voor politiek-bestuurlijke crises

Nu oorzaken en gevolgen van politiek-bestuurlijke crises in beeld zijn is het interessant te kijken welke oplossingen geënquêteerden zelf hebben gehanteerd en aan welke andere oplossingen ze verder zoal denken. Om de crises in de betreffende gemeenten tot een goed einde te brengen geven geënquêteerden aan dat er vooral ‘onderling politiek overleg met fractievoorzitters is geweest’ (19 %). Oplossingen die veel minder zijn gehanteerd, maar toch genoemd worden zijn ‘onderling politiek overleg met inbreng van de gehele fractie’ (3,4 %), ‘de betrokkene(n) is (zijn) zelf vrijwillig opgestapt’(2,3 %) en ‘politiek overleg met de gehele gemeenteraad onderling’ (2,2 %). Deze uitkomst is te duiden als een soort tegenstelling: de crisis heeft (ook een) externe werking (zie hoofdstuk 3), maar wordt vooral intern opgelost (of althans daar wordt vooral op ingezet). Grafiek 5 geeft weer welke instrumenten zoal zijn gebruikt om crises op te lossen.

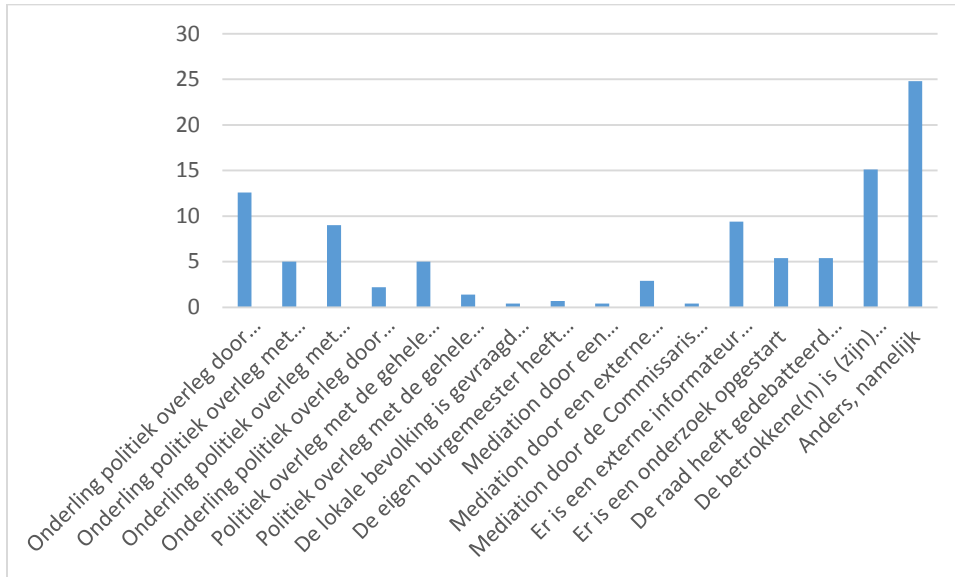
Grafiek 5: welke instrumenten zijn gebruikt om de crisis tot een einde te brengen (in %)?

Naast de vraag welke instrumenten daadwerkelijk zijn gebruikt hebben we geënquêteerden ook gevraagd welk instrument het beste heeft bijgedragen aan de oplossing. Grafiek 6 geeft een ander beeld dan de vorige grafiek. Wat genoemd wordt is dat ‘de betrokkene(n) vrijwillig is (zijn) opgestapt’ (15 %), ‘onderling politiek overleg door de fractievoorzitters’ (12,6 %), ‘er is een externe informateur gevraagd om opnieuw te informeren’ (9,4 %), ‘onderling politiek overleg met inbreng van ook andere fracties’ (9 %). Er lijkt dus een lichte voorkeur voor het interne en onderlinge overleg te bestaan, hoewel een externe informateur voor nieuwe

coalitie-onderhandelingen ook in ruim 10 % van de gevallen voorkomt. De hulp inroepen van externen, de eigen bevolking of de Commissaris van de Koning(in) wordt bijna niet genoemd.

Grafiek 6: welk instrument heeft volgens u bijgedragen aan de beste oplossing (in %)?

Het grootste deel van de geënquêteerden (25 %) heeft ‘anders, namelijk...’ ingevuld. In deze open antwoorden wijzen geënquêteerden er voornamelijk op dat er nog geen oplossing is of dat de crisis (soms op de achtergrond) nog voortduurt. Ook wordt gezegd dat de status quo terug is; er is in feite niets veranderd en wat er gedaan is, is gedaan om de schade zo beperkt mogelijk te houden. Anderen zeggen dat de verkiezingen voor de deur stonden, waardoor ‘oudgedienden’ van het toneel zijn verdwenen en de lucht is opgeklaard. In deze open antwoorden heeft een laissez faire-houding en het idee van ‘doormodderen’ de (on)bewuste overhand.

Over het instrumentarium in het algemeen geeft 42,3 % van de geënquêteerden aan dat het voor het oplossen van de crisis toereikend is geweest. Daartegenover geeft 28,8 % aan dat dit niet toereikend was. Over de effectiviteit van het gehanteerde instrumentarium voor het oplossen van de crisis zijn de meningen onder de geënquêteerden wel wat verdeeld. Zo vindt een deel dat het instrument niet toereikend is, omdat problemen blijven bestaan en de crisis niet is opgelost terwijl een even groot deel positief tegenover de oplossingen van de crisis staat en aangeeft dat de problemen wel zijn opgelost. Factoren die volgens de geënquêteerden eraan bijdragen dat problemen niet worden opgelost staan weergegeven in tabel 1.

Tabel 1: factoren die juist wel of juist niet bijdragen aan de oplossing van de politiek-bestuurlijke crisis

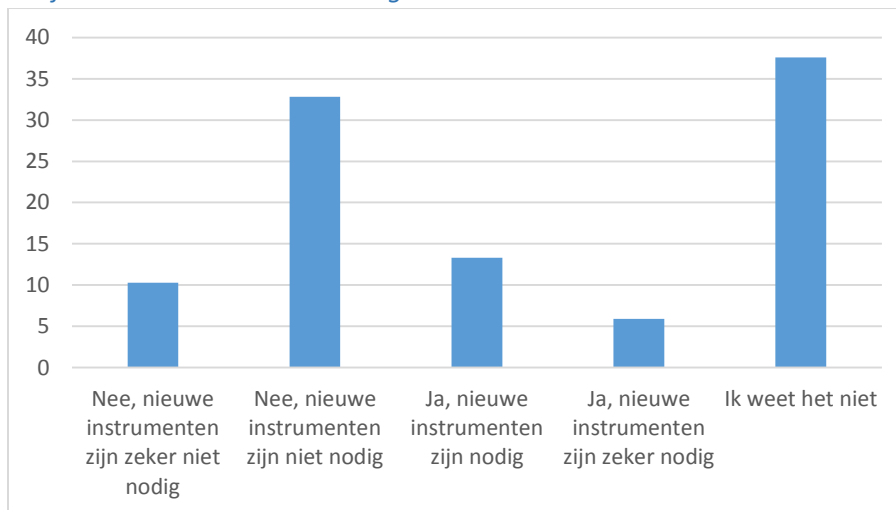
Wat niet helpt	Wat wel helpt
Het blijven zitten van betrokken personen	Het opstappen van betrokken personen
Tijdelijke veranderingen met het oog op verkiezingen	Het aantrekken van externe wethouders
Het terugvallen in oude gebruiken	Oog hebben voor emoties en dilemma's in persoonlijke verhoudingen.
Het te laat ingrijpen	Goed onderling overleg
Blijvend onderling wantrouwen tussen bestuurders en raadsleden	Een nieuwe coalitievorming ofwel tijdens eenzelfde zittingsperiode ofwel na verkiezingen
Gebrek aan bereidwilligheid van partijen om problemen op te lossen	Het leren van gedaan onderzoek
Botsing van karakters en cultuurproblemen	
Negeren van informatie van klokkenluiders.	

We moeten ons blijven realiseren dat de voorgestelde oplossingen ook beperkingen kennen. Ze kunnen niet altijd worden ingezet om crises als gevolg van emoties en dilemma's in persoonlijke verhoudingen op te lossen. Geënquêteerden geven aan dat ieder probleem immers een andere oplossing vraagt en dat er soms te veel macht ligt bij de coalitiepartijen om daadkrachtig tegen slecht bestuur op te treden.

Nieuw instrumentarium?

Een andere vraag die we voorgelegd hebben is: zijn er instrumenten die nu nog niet bestaan die zo'n crisis beter hadden kunnen oplossen? Grafiek 7 geeft dit weer.

Grafiek 7: zijn er instrumenten die nu nog niet bestaan die zo'n crisis beter had kunnen oplossen?

Grafiek 7 laat zien dat 43 % van de geënquêteerden nieuw instrumentarium niet nodig vindt (de antwoordcategorieën 'zeker niet' en 'niet' zijn samengevoegd). Slechts 19 % geeft aan dat er wel nieuw instrumentarium nodig is. Geënquêteerden is in enkele open vragen overigens ook gevraagd om aan te geven of zij nog instrumenten kunnen bedenken die een crisis beter zouden kunnen oplossen. Zo gaven ze voornamelijk aan dat:

- er een actievere bemiddelende rol van de burgemeester wordt verwacht;
- dat (externe) wethouders beter moeten worden gescreend op basis van ervaring, kennis en vaardigheden en hun affiniteit met de portefeuille;
- er moet worden geïnvesteerd in de kwaliteit van personen op de kieslijst;
- er een externe mediator door de raad of provincie moet worden benoemd;
- er samen integriteitstrainingen kunnen worden gevolgd;
- er eerder naar burgers moet worden geluisterd;
- raadsleden zich alleen zouden moeten kunnen afscheiden wanneer zij al hun stemmen zelf hebben verdiend.

Geënquêteerden is ook gevraagd of zij nog overige opmerkingen hadden over de crisis in hun gemeente in de periode 2012-2014. Enkele opvallende opmerkingen gaan over de redenen voor het ontstaan van een crisis. Daarbij valt te denken aan een onbereidheid om transparant te oordelen en te handelen, het voorop stellen van het politieke belang boven het belang van inwoners, een achterdocht richting lokale partijen, het niet serieus nemen van de gemeenteraad door de coalitie en ambtenaren, een gebrek aan kennis en inzicht bij (nieuwe) raadsleden en het op scherp zetten van de verhoudingen binnen de gemeente door populistisch gedrag. Niet alleen door meer aandacht te schenken aan deze factoren kan een crisis worden beslecht aldus diverse geënquêteerden. Ook wordt er door geënquêteerden op gewezen dat men over persoonlijke gevoelens heen moet stappen, historisch besef moet krijgen van langdurig lopende projecten en met de gemeentelijke organisatie een soort rampenoefening zou kunnen houden. Dat laatste zou ook preventief kunnen werken. Zijn er trainingen te ontwikkelen waarin lokale politici en bestuurders de oorzaken van crisis en de aanpak ervan kunnen oefenen?

Collegevorming als cruciaal moment?

Wat kan er gedurende de collegevorming worden gedaan om potentiële crises vroegtijdig te voorkomen? Of is het nu eenmaal kenmerkend voor collegevorming dat er ergens in de raadsperiode 'gedonder' komt? 'Latere problemen vinden vaak hun oorsprong in de collegevorming,' aldus Milo Schoenmaker tijdens het expertinterview.

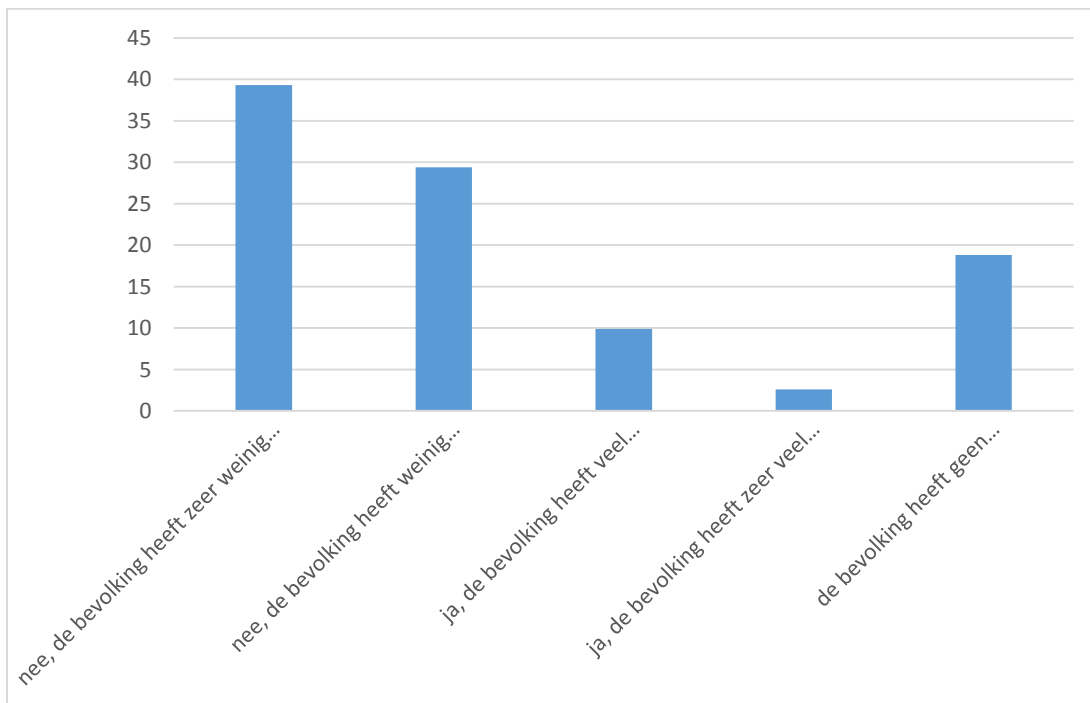
De mogelijkheden die volgens hem kunnen worden aangegrepen om de genoemde ellende terug te dringen is het stellen van (reflectieve) vragen voorafgaand aan en tijdens de collegevorming. Schoenmakers' suggesties hiervoor zijn de volgende:

- Hoe richt je het proces in?
- Waarom worden juist deze keuzes gemaakt?
- Biedt duidelijkheid over het team dat het (moet gaan doen) doet.
- Hebben wethouders(kandidaten) het vertrouwen van de coalitie en maak vroegtijdig duidelijk wie collegekandidaten zijn.

De bevolking meer invloed geven?

Naast oplossingsrichtingen binnen het lokale politieke bestel hebben we ook gevraagd of de eigen bevolking een rol zou moeten spelen bij (het uitbreken) van zo'n crisis. Grafiek 8 is hier alvast een illustratie van.

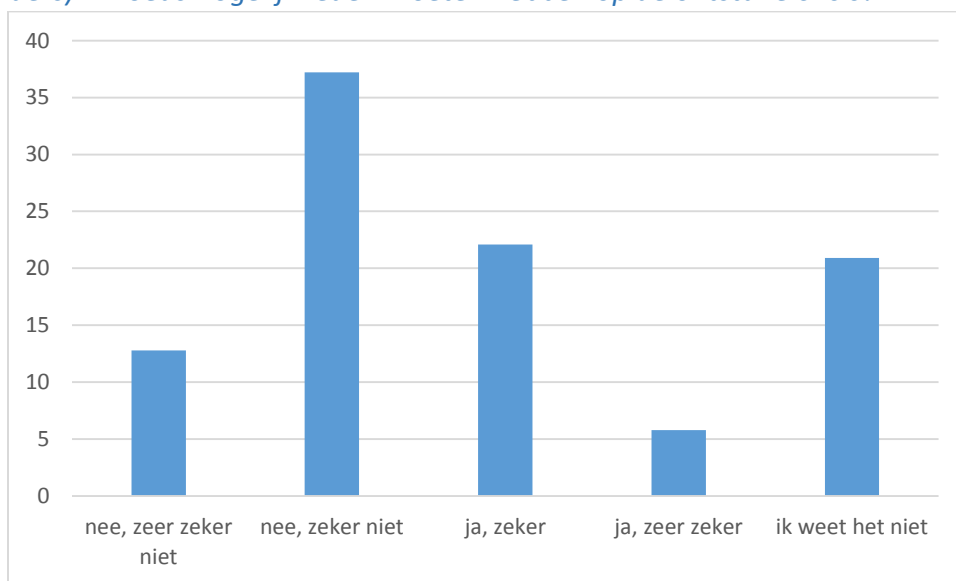
Grafiek 8: Heeft de bevolking (dus niet raadsleden en bestuurders) de mogelijkheid gehad invloed uit te oefenen op de ontstane crisis?

Van de geënquêteerden geeft 69 % dat de bevolking weinig invloedsmogelijkheden heeft gehad om invloed uit te oefenen op de ontstane crisis. Van de geënquêteerden geeft 13 % overigens aan dat de bevolking juist wel invloedsmogelijkheden heeft gehad. We vragen ons hierbij af of het er niet zozeer om gaat *of* de bevolking inspraak heeft gehad, maar dat het er meer om gaat

dat de crisis *transparent* is opgelost. In veel van de gekozen oplossingen lijkt de crisis echter achter de schermen te zijn opgelost. Dat is in veel gevallen wellicht onvermijdelijk, maar hoe waarborg je dan een goede verantwoording aan de inwoners? Zou de bevolking volgens überhaupt eerder gehoord moeten worden bij een crisis zoals die in uw gemeente heeft plaatsgevonden? Van de geënquêteerden vindt 34 % van niet, 32 % vindt van wel en 30 % is neutraal. 28 % van de geënquêteerden geeft aan dat achteraf gezien - de bevolking (dus niet raadsleden en bestuurders) invloedsmogelijkheden moet hebben op de ontstane crisis, terwijl 50 % dit niet vindt (zie grafiek 9).

Grafiek 9: Had in uw geval – achteraf gezien – de bevolking (dus ook niet-raadsleden en bestuurders) invloedsmogelijkheden moeten hebben op de ontstane crisis?

Van de geënquêteerden geeft 58 % aan dat de gemeenteraad niet de mogelijkheid moet hebben om tijdens of na een crisis nieuwe verkiezingen uit te schrijven; 26 % zegt overigens van wel. Het uitschrijven van nieuwe verkiezingen lijkt niet meteen de oplossing te zijn om politiek-bestuurlijke crises op te lossen. Deze observatie sluit aan bij een analyse van de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 waaruit blijkt dat het belang van lokale verkiezingen voor het sluiten van een coalitie enigszins genuanceerd moet worden (Van Ostaaijen, 2014a).

Van de geënquêteerden geeft 55 % aan dat de positie van de raad niet sterker, maar ook niet zwakker is geworden door de crisis. Van de geënquêteerden geeft 35 % aan dat de positie juist sterker is geworden. Dit laatste is interessant. Een crisis kan blijkbaar de positie van de gemeenteraad versterken. Zou daarbij ook de stelling op kunnen gaan dat bij een dergelijke politiek-bestuurlijke crisis de positie van andere actoren (college, burgemeester) zwakker wordt?

5. Conclusie

In dit onderzoek staan politiek-bestuurlijke crises in Nederlandse gemeenten centraal. Onder een politiek-bestuurlijke crisis verstaan we in dit onderzoek een situatie in een Nederlandse gemeente die van kortere dan wel langere duur is en die vanwege te weinig politiek of bestuurlijk vertrouwen, disfunctioneren, (vermeende) integriteitsschendingen of een escalerend persoonlijk dan wel politiek-bestuurlijk conflict ertoe leidt dat een persoon die een bestuurlijk ambt of politieke functie bekleedt aftreedt vanwege (politieke) druk of daardoor zelf opstapt. Meer in het bijzonder richt dit onderzoek zich op spanningen rondom het door geënquêteerden *gepercipieerde* (dis)functioneren van mensen in een politiek-bestuurlijke context. De oorzaken die hieraan ten grondslag liggen, de gevolgen en de mogelijke oplossingen die dit biedt (of zou kunnen bieden) zijn in de voorgaande hoofdstukken beschreven en geanalyseerd. In dit concluderende hoofdstuk formuleren we het antwoord op de drie eerder gestelde kernvragen en ronden we steeds af met enkele aanbevelingen.

1. Hoe kunnen gemeenteraden, vanuit hun verantwoordelijkheid als hoogste bestuursorgaan, er voor zorgen dat in het geval van een crisis (wethouder, college) een goede oplossing wordt gevonden?

Op basis van de verzamelde gegevens en de analyse is het antwoord op deze vraag: door bewust te zijn welke instrumenten er reeds beschikbaar zijn en dát instrument in te zetten dat de politiek-bestuurlijke crisis het beste aanpakt. Kortom, benut het instrumentarium dat voorhanden is. Raadsleden moeten zich afvragen: lossen we het zelf op? Trekken we het breder en schakelen we (externe) hulp in of maken we het breder en betrekken we de bevolking er bij? Het lijkt ons daarbij een goede start om eerst intern te kijken wat mogelijk is om de politiek-bestuurlijke crisis te beslechten; is dat fractieoverleg - wat nu veel gebeurt - of juist een overleg met de voltallige raad? We constateerden in hoofdstuk 3 dat de crisis een externe werking heeft, maar vooral intern wordt opgelost (of althans daar wordt vooral op ingezet). De bewustwording om op tijd te durven opschalen of hulp van buiten aan te trekken is hierbij een aandachtspunt. Of dit daadwerkelijk mogelijk en haalbaar is, zal natuurlijk per situatie verschillen. Uit dit onderzoek komt in ieder geval naar voren dat de Commissaris van de Koning maar weinig wordt ingezet. Dat is ten dele begrijpelijk, omdat geënquêteerden in slechts 7 gevallen (0,9 %) aangeven dat de positie van de burgemeester in het geding is. Echter zou een Commissaris van de Koning ook kunnen worden geraadpleegd voor politiek-bestuurlijke crises in gemeenten waarbij het om een andere oorzaak dan de positie van de burgemeester gaat. Ook de mogelijkheid om een extern onderzoek in te stellen wordt maar weinig gebruikt. Daarnaast is het belangrijk aandacht te hebben voor transparantie van de oplossing en verantwoording richting inwoners; zeker aangezien de ontstane politiek-bestuurlijke crisis, volgens de geënquêteerden invloed heeft op de verkiezingscampagne en –uitslag.

2. Zijn alle middelen die daarvoor nodig zijn voorradig?

Met enige voorzichtigheid concluderen we dat er gezien de huidige diversiteit aan (waargenomen) politiek-bestuurlijke crises het beschikbare instrumentarium toereikend is. Althans de wet hoeft er niet voor gewijzigd te worden om de middelen te gebruiken die door de meeste geënquêteerden worden voorgesteld. Er is instrumentarium aanwezig, maar onderdelen daarvan zijn onbenut. Ook komt naar voren dat 39 % van de geënquêteerden aangeeft dat de politiek-bestuurlijke verhoudingen door het ingezette instrument is verbeterd. Blijkbaar kan een politiek-bestuurlijke crisis ook een heilzame werking hebben. Tevens doen we in dit onderzoek suggesties om nieuw aanvullend instrumentarium te ontwikkelen zoals integriteitscursussen, trainingen en experimenten.

3. Zijn er andere middelen of instrumenten nodig om deze bestuurlijk verantwoordelijke rol goed in te vullen? Is het bijvoorbeeld nodig dat de raad terug naar de kiezer kan?

Op basis van de verzamelde data en de analyse gaat het te ver om het uitschrijven van nieuwe verkiezingen als oplossing aan te dragen om uit de politiek-bestuurlijke crisis te komen. Wel geven geënquêteerden aan dat de behoefte om burgers erbij te betrekken groter is dan de behoefte aan tussentijdse verkiezingen. Dat is op zichzelf een interessante uitkomst. Deze behoefte lijkt te zijn gestoeld op een democratisch bewustzijn van de betrokkenen bij de onderzochte politiek-bestuurlijke crises. In de praktijk zou er wellicht eens geëxperimenteerd kunnen worden hoe opgedane ervaring in de burgerparticipatiepraktijk van dienst kan zijn om een politiek-bestuurlijke crisis op te lossen. Misschien kan in overleg met het ministerie van BZK hier 'ruimte' voor worden gemaakt door hier aandacht aan te besteden in de nieuwe Experimentenwet, die eind 2015 wordt voorgesteld. Er zou bijvoorbeeld een burgerjury kunnen worden gevormd die (al dan niet bindend) uitspraak doet over de oplossingsrichting van de ontstane politiek-bestuurlijke crisis. Ook kan er met deliberatieve werkvormen worden geëxperimenteerd, waarin de onderliggende oorzaken van de politiek-bestuurlijke crisis worden gediagnostiseerd en waarover burgers onderling (en later wellicht ook met de betrokkenen) met elkaar in discussie gaan. In feite zou dit een soort (bindende) publieke intervisie of publieke mediation zijn. Een ander idee is om (daarvoor) geschikte politiek-bestuurlijke crises onderwerp te maken van een lokaal referendum wat als democratisch instrument de afgelopen twee decennia in Nederland steeds meer in ontwikkeling is.

Meer praktisch zou het in dit verband wellicht verstandig zijn om met een vertegenwoordiging van Raadslid.Nu, raadsleden uit de praktijk, (kabinetschefs van) CdK's en enkele onderzoekers/experts eens verder te brainstormen over de uitkomsten van dit rapport om zo verder invulling te geven aan een dergelijke burgerbetrokkenheid of andere oplossingsrichtingen voor politiek-bestuurlijke crises. De ene politiek-bestuurlijke crisis is immers de andere niet.

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

Boonstra, W. (2015), Professioneel integriteitsbeleid moet wethouder beschermen, *Binnenlands Bestuur*, 13 maart 2015.

De Graaf, L.J. (2009), *De raad van burgers*, Lokaal Bestuur 33 (7/8), pp:18-19.

Korsten, A. en M. Schoenmaker (2011), Gezond bestuur en bestuurlijke probleemgemeenten. Tijd voor de bestuursschout?, *Bestuurswetenschappen*, 65 (3), pp:28-49.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2014), *Staat van het Bestuur 2014*, Den Haag: ministerie van BZK.

Van Ostaaijen, J.J.C. (2014a) *Bevlogen en begrensd. Een analyse van de gemeenteraadsverkiezingen 2014*, Tilburg: Tilburgse School voor Politiek en Bestuur, Tilburg University.

Van Ostaaijen, J.J.C. (2014b) Hoe word je wethouder? Een onderzoek naar de transparantie en het democratisch gehalte van de wethoudersvoordracht, *Bestuurswetenschappen*, 68 (2), pp 68-86.

Gesprekspartners

Mr. Henk Bouwmans, MPM, directeur Raadslid.Nu

drs. Martijn Hulsen, directeur onderzoeksbureau Overheid in Nederland

dr. Julien van Ostaaijen, universitair docent bestuurskunde, TSPB, Tilburg University

dr. Milo Schoenmaker, expert en auteur van het in 2011 verschenen proefschrift: 'Bestuurlijke gedonder. Onderzoek naar bestuurlijke probleemgemeenten in Nederland (1998 – 2010)', burgemeester van Gouda, Lid Raad voor het Openbaar Bestuur

Bijlage: vragenlijst

<Aanhef>,

Vroegtijdig vertrekkende wethouders, burgemeesters of raadsleden die de integriteit schenden.... dit zijn slechts enkele voorbeelden waardoor de politiek-bestuurlijke verhoudingen op scherp gezet (kunnen) worden in een gemeente.

De nu volgende vragen gaan over spanningen in politiek-bestuurlijke verhoudingen in Nederlandse gemeenten in de periode 2012 tot en met 2014. Het doel van de vragenlijst is achterhalen wat oorzaken hiervan zijn en om te verkennen of en zo ja welke betere oplossingen hiervoor mogelijk zijn.

U bent hiervoor speciaal geselecteerd omdat uit eerder onderzoek is gebleken dat de politiek-bestuurlijke verhoudingen in uw gemeente onder druk (hebben ge)staan in 2012-2014. Vanuit de Tilburgse School voor Politiek en Bestuur (Universiteit van Tilburg) en Raadslid.Nu stellen we het dan ook zeer op prijs als u komende (maximaal) 15 minuten de volgende vragen wilt beantwoorden. De vragen zijn anoniem en worden vertrouwelijk behandeld.

<link vragenlijst>

De resultaten zullen rond 1 april 2015 door Raadslid.Nu worden gepresenteerd en zal zorgen voor de nodige bekendheid. Als u de vragenlijst helemaal heeft ingevuld ontvangt u een pdf-versie van het eindrapport per mail.

Met vriendelijke groet, Laurens de Graaf, Tilburgse School voor Politiek en Bestuur
Henk Bouwmans, Raadslid.Nu

U krijgt deze mail omdat u behoort tot het openbare bestuur. Indien u in de toekomst niet meer op de hoogte wilt worden gehouden, dan kunt u zich afmelden via onderstaande link.

Algemeen

1. Voor welke politieke partij heeft u zich in de periode 2012-2014 lokaal ingezet?

- Een lokale partij
- Een regionale partij
- CDA
- ChristenUnie
- D66
- FNP
- GroenLinks
- PvdA
- SGP
- SP
- VVD
- Ik ben geen lid van een politieke partij
- Anders, namelijk:

2. In welke hoedanigheid was u actief binnen uw gemeente, in de periode 2012-2014? Mocht er sprake zijn van meerdere hoedanigheden, geef dan aan welke hoedanigheid u het belangrijkste/voornaamste vindt.

- Niet politiek actief
- Gemeenteraadslid
- Burgemeester
- Wethouder
- Raadsgriffier
- Gemeentesecretaris
- Anders, namelijk:

3. Hoe lang bent u al politiek-bestuurlijk actief binnen uw huidige gemeente?

jaar

4. We willen u vragen om de rol die u zojuist (bij vraag 2) heeft ingevuld als basis te nemen voor de beantwoording van de nu volgende vragen.

Zijn de politiek-bestuurlijke verhouding in uw gemeente in de periode 2012-2014 volgens u onder druk komen te staan?

- Ja
 Nee

4.1. Zoals u zelf aangeeft stonden de politiek- bestuurlijke verhoudingen in uw gemeente onder druk.

Zou u dit typeren als een vorm van politiek-bestuurlijke crisis?

- Ja
 Nee

4.2. Hoe zou u de kern van de crisis in uw gemeente in de periode 2012-2014 beschrijven?
(Mocht er sprake zijn van meerdere crisis, dan nodigen we uit deze ook kort toe te lichten)

4.3. Heeft u de crisis al ten tijde van de collegevorming zien aankomen?

- Ja, er waren signalen
 Nee, er waren geen signalen
 Weet ik niet

4.4. Heeft de crisis een oorzaak die bij de collegevorming voorkomen had kunnen worden?

- Ja, het had bij de collegevorming voorkomen kunnen worden
- Nee, het had bij de collegevorming niet voorkomen kunnen worden
- Ik weet het niet

4.5. Welke oorzaak ligt volgens u aan de crisis ten grondslag? (meerdere antwoorden mogelijk)

- De crisis is een gevolg van een weeffout bij de collegevorming.
- De crisis is een gevolg van verstoorde persoonlijke verhoudingen tussen twee of meer betrokkenen.
- De crisis is een gevolg van onethisch handelen van (tenminste) één van de betrokkenen.
- De crisis is het gevolg van onprofessioneel (maar niet onethisch) handelen van (tenminste) één van de betrokkenen.
- De crisis is een gevolg van een wethouder die geen greep heeft op (onderdelen) van zijn/haar portefeuille.
- De crisis is een gevolg van een burgemeester die geen greep heeft op (onderdelen) van zijn/haar portefeuille.
- De crisis is een gevolg van een inhoudelijk conflict tussen coalitiepartijen.
- De crisis is een gevolg van de gevoeligheid van het dossier (op basis waarvan de crisis is ontstaan).
- Er is geen duidelijke oorzaak van de crisis aan te wijzen.
- Ik weet het niet
- Anders, namelijk:

4.6. Welk gevolg heeft de crisis (uiteindelijk) gehad? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Er is een zittend raadslid benoemd tot nieuwe wethouder.
- Er is een nieuwe wethouder van buiten aangetrokken.
- Er is een nieuwe coalitie gevormd doordat er een politieke partij uit de oppositie is toegetreden tot de coalitie.
- Er is een raadslid opgestapt en daarvoor is een nieuw raadslid geïnstalleerd.
- Er is een raadslid verder gegaan als eenmansfractie.
- Er is een raadslid overgestapt naar een andere politieke partij.
- Het vertrouwen in de burgemeester is door de raad opgezegd.
- De burgemeester heeft na overleg met de Commissaris van de Koning(in) ervoor gekozen om op te stappen.
- De burgemeester heeft er zelf voor gekozen om op te stappen.
- Het vertrouwen in het voltallige college van B&W is door de raad opgezegd.
- Het voltallige college van B&W heeft ervoor gekozen om op te stappen.
- Het vertrouwen in een of meer wethouders is door de raad opgezegd.
- Een of meer wethouders hebben er zelf voor gekozen om op te stappen.
- De gemeentesecretaris heeft ervoor gekozen om op te stappen.
- De raad heeft ervoor gekozen om een onderzoek in te stellen.
- De raad heeft over de crisis gedebatteerd en andere omgangsvormen afgesproken.
- De crisis heeft uiteindelijk geen gevolgen gehad.
- Anders, namelijk:

4.7. Is er opnieuw onderhandeld over een coalitieakkoord?

- Ja
- Nee

4.8. *Zijn de politiek-bestuurlijke verhoudingen door de gekozen oplossing(en) verbeterd?*

De politiek-bestuurlijke verhoudingen zijn volgens mij:

- Sterk verslechterd
- Verslechterd
- Niet verbeterd, maar ook niet verslechterd
- Verbeterd
- Sterk verbeterd

4.9. *Hoe groot was het draagvlak onder de bevolking voor de gekozen oplossing?*

Ik schat in dat het draagvlak onder de bevolking voor de gekozen oplossing:

- Zeer groot was
- Groot was
- Niet groot/niet klein was
- Klein was
- Zeer klein was
- Weet niet

4.10. Welke instrumenten zijn gebruikt om de crisis tot een einde te brengen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Onderling politiek overleg door de fractievoorzitters
- Onderling politiek overleg met inbreng van de gehele eigen fractie
- Onderling politiek overleg met inbreng van ook andere fracties
- Onderling politiek overleg door de fractievoorzitters en wethouders van dezelfde partij
- Politiek overleg met de gehele gemeenteraad onderling
- Politiek overleg met de gehele gemeenteraad en een externe
- De lokale bevolking is gevraagd om een inbreng te leveren
- De eigen burgemeester heeft bemiddeld
- Mediatie door een burgemeester van een andere gemeente
- Mediatie door een externe (politiek) adviseur
- Mediatie door de Commissaris van de Koning(in)
- Er is een externe informateur gevraagd om opnieuw te informeren
- Er is een onderzoek opgestart
- De raad heeft gedebatteerd over andere omgangsvormen
- De betrokkene(n) is (zijn) vrijwillig opgestapt
- Anders, namelijk:

4.11. Welk instrument heeft volgens u bijgedragen aan de beste oplossing?

- Onderling politiek overleg door de fractievoorzitters
- Onderling politiek overleg met inbreng van de gehele eigen fractie
- Onderling politiek overleg met inbreng van ook andere fracties
- Onderling politiek overleg door de fractievoorzitters en wethouders van dezelfde partij
- Politiek overleg met de gehele gemeenteraad onderling
- Politiek overleg met de gehele gemeenteraad en een externe
- De lokale bevolking is gevraagd om een inbreng te leveren
- De eigen burgemeester heeft bemiddeld
- Mediatie door een burgemeester van een andere gemeente
- Mediatie door een externe (politiek) adviseur
- Mediatie door de Commissaris van de Koning(in)
- Er is een externe informateur gevraagd om opnieuw te informeren
- Er is een onderzoek opgestart
- De raad heeft gedebatteerd over andere omgangsvormen
- De betrokkene(n) is (zijn) vrijwillig opgestapt
- Anders, namelijk:

4.12. Heeft de crisis in uw gemeente een rol gespeeld in de verkiezingscampagne van maart 2014?

- Ja, het was een campagnethema
- Ja, de betrokkene nam zelf deel aan de campagne
- Ja, maar in feite speelde het slechts een minimale rol
- Nee, het was geen campagnethema
- Niet van toepassing, want de crisis was na de laatste raadsverkiezingen
- Weet ik niet

5. De invloed van de crisis op:

	Zeer klein	Klein	Neutraal	Groot	Zeer groot
de uitslag van de verkiezingen was in mijn ervaring	☐	☐	☐	☐	☐
de opkomst van de verkiezingen was in mijn ervaring	☐	☐	☐	☐	☐

Vragen ten aanzien van het instrumentarium voor het oplossen van bestuurlijke crises

5.15. Is het gehanteerde instrumentarium voor het oplossen van de crisis toereikend geweest?

- Ja
- Nee
- Misschien / weet niet

5.16. Kunt u uw antwoord kort toelichten?

5.17. Zijn er instrumenten die nu nog niet bestaan die zo'n crisis beter had kunnen oplossen?

- Nee, nieuwe instrumenten zijn zeker niet nodig
- Nee, nieuwe instrumenten zijn niet nodig
- Ja, nieuwe instrumenten zijn nodig
- Ja, nieuwe instrumenten zijn zeker nodig
- Ik weet het niet

5.18. Heeft de bevolking (dus niet raadsleden en bestuurders) de mogelijkheid gehad invloed uit te oefenen op de ontstane crisis?

- Nee, de bevolking heeft zeer weinig invloedsmogelijkheden gehad
- Nee, de bevolking heeft weinig invloedsmogelijkheden gehad
- Ja, de bevolking heeft veel invloedsmogelijkheden gehad
- Ja, de bevolking heeft zeer veel invloedsmogelijkheden gehad
- De bevolking heeft geen invloedsmogelijkheden gehad

5.19. Had in uw geval -achteraf gezien- de bevolking (dus ook niet-raadsleden en bestuurders) invloedsmogelijkheden moeten hebben op de ontstane crisis?

- Nee, zeer zeker niet
- Nee, zeker niet
- Ja, zeker
- Ja, zeer zeker
- Ik weet het niet

5.20. Meer in het algemeen, zou de bevolking volgens u überhaupt eerder gehoord moeten worden bij een crisis zoals die in uw gemeente heeft plaatsgevonden?

- Nee, zeer zeker niet
- Nee, zeker niet
- Neutraal
- Ja, enigszins
- Ja, zeer zeker wel
- Ik weet het niet

5.21. Zou de gemeenteraad de mogelijkheid moeten hebben om tijdens of na een crisis - zoals in uw gemeente heeft plaatsgevonden - nieuwe verkiezingen uit te schrijven?

- Nee, zeer zeker niet
- Nee, zeker niet
- Neutraal
- Ja, zeker wel
- Ja, zeer zeker wel
- Ik weet het niet

5.22. De raad heeft de wethouders benoemd. Heeft de crisis de positie van de raad versterkt of verzwakt? Maakt u s.v.p. de stelling af: de positie van de raad is volgens mij...

- Veel zwakker geworden
- Zwakker geworden
- Niet sterker, maar ook niet zwakker geworden
- Sterker geworden
- Veel sterker geworden

5.23. Wat voor instrumenten zou u nog kunnen bedenken die een dergelijke crisis beter zouden kunnen oplossen?

6. Hebt u nog overige opmerkingen voor ons over de crisis in uw gemeente in de periode 2012-2014?

Hartelijk bedankt voor het invullen!

Uw mening telt!